

**МАВҲУМ ОТЛАРИНИНГ ИСТИҚБОЛЛИ ТАРБИЯВИЙ ҚИЙМАТИ
ХИТОЙ ТИЛИ ДАРСЛАРИДА**

Jabborov Azamat Ashirqul o‘g‘li

O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti,

Xitoy filologiyasi fakulteti o‘qituvchisi

E-mail: azamatjabborov18@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada xitoy tili darslarida mavhum otlarning (抽象名词 – chōuxiàng míngcí) tarbiyaviy qiymati tahlil qilinadi. Ularning o‘quvchilarda axloqiy, madaniy va ijtimoiy qadriyatlarni shakllantirishdagi roli, shuningdek, xitoy madaniyati va mentalitetini tushunishdagi ahamiyati ko‘rsatib o‘tiladi. Tadqiqotda mavhum otlarning o‘quv jarayonida qo‘llanilishi, ma‘nolari, tarbiyaviy imkoniyatlari va o‘quvchilarda insoniy fazilatlarni rivojlantirishdagi roli yoritiladi.

Kalit so‘zlar: mavhum otlar, xitoy tili, tarbiyaviy qiymat, qadriyatlar, lingvokulturologiya, dars, ta’lim.

Til o‘quv jarayonida faqat leksik va grammatik vosita sifatida emas, balki madaniy va tarbiyaviy vosita sifatida ham xizmat qiladi. Ayniqsa, xitoy tili o‘zining boy madaniy merosi, falsafiy tushunchalari va axloqiy qoidalari bilan mashhur.

Mavhum otlar — bu moddiy shakli bo‘lmagan, sifat, holat, tushuncha yoki g‘oyani ifodalovchi so‘zlar: 诚信 (chéngxìn – halollik), 勇气 (yǒngqì – jasorat), 智慧 (zhìhuì – donolik), 幸福 (xìngfú – baxt).

Ushbu so‘zlarni o‘quv jarayonida o‘rganish nafaqat lug‘aviy mahoratni oshiradi, **balki** talabalarni axloqiy va madaniy jihatdan tarbiyalashga yordam beradi, ularni xitoy madaniyati bilan tanishtiradi va xalqning dunyoqarashini tushunishga imkon yaratadi.

Mavhum otlar moddiy ob‘ektni ko‘rsatmaydi, balki sifat, holat, tushuncha yoki g‘oyani ifodalaydi. Xitoy tilida bunday otlar ko‘pincha moral, ijtimoiy va madaniy qadriyatlarni o‘zida aks ettiradi.

Misollar:

- 诚信 (chéngxìn) – halollik
- 勇气 (yǒngqì) – jasorat
- 礼貌 (lǐmào) – o‘doh, xushmuomalalik
- 智慧 (zhìhuì) – donolik

Mavhum otlarning o‘quv jarayonida tarbiyaviy imkoniyatlari quyidagilar:

1. Talabalarda axloqiy va ma‘naviy qadriyatlarni shakllantirish;
2. Ijtimoiy xulq-atvorni rivojlantirish (halollik, vijdonlilik, hurmat);
3. Fikr yuritish va tanqidiy tafakkurni rivojlantirish;
4. Xitoy madaniyati va falsafiy tushunchalarini chuqurroq tushunish.

15-Noyabr, 2025-yil

Yangi mavhum otlar matnlar, dialoglar va misollar orqali tanishtiriladi. So‘zlarning ma’nosini tushuntirish va misol keltirish talabalarda **axloqiy mazmunni** anglashga yordam beradi.

Misol:

- Dars mavzusi: 诚信 (halollik)
- Vazifa: Talabalar o‘z tajribalari yoki hayotiy misollar orqali halollikni qanday ifodalash mumkinligini muhokama qiladilar.

O‘yin va interaktiv metodlar

- Rolli o‘yinlar: “Qiyin vaziyatda qanday harakat qilarding?” mavzusi, mavhum otlardan foydalanish;
- Diskussiyalar: Xitoy va o‘zbek madaniyatidagi axloqiy qadriyatlarni solishtirish.

Talabalar kichik loyihalar yaratadilar: aforizmlar, hikoyalar, vizual illyustratsiyalar — bu mavhum otlarning ma’nosini mustahkamlash va tarbiyaviy ta’sirini oshirishga yordam beradi.

Mavhum otlarning tarbiyaviy aspektlari

Xitoy cha	Pinyin	Ma’no	Tarbiyaviy qiymati
诚信	chéngxì	halollik	Ishonch va mas’uliyatni rivojlantirish
勇气	yǒngqì	jasorat	Qiyinchiliklarni yengish va tashabbus ko‘rsatish
礼貌	lǐmào	odob, xushmuomalalik	Atrofdagilarga hurmatni o‘rgatadi
智慧	zhìhuì	donolik	Tanqidiy tafakkur va qaror qabul qilishni rivojlantiradi
幸福	xìngfú	baxt, farovonlik	Ichki tinchlik va ijtimoiy uyg‘unlikni oshiradi

PEDAGOGIK TAVSIYALAR

1. Kontekstualizatsiya – so‘zlarni haqiqiy hayotiy vaziyatlar orqali o‘rganish;
2. Madaniyatlararo taqqoslash – xitoy tushunchalari bilan o‘zbek madaniyatidagi qadriyatlarni solishtirish;
3. Interaktiv metodlar – muhokama, rolli o‘yinlar, loyihalar orqali tarbiyaviy ta’sirni oshirish;
4. Adabiyot va maqollar – mavhum otlarni klassik adabiyot va xitoy maqollari orqali tushuntirish.

15-Noyabr, 2025-yil

Xulosa. Mavhum otlar xitoy tili darslarida nafaqat **lug‘aviy birlik**, balki **tarbiyaviy vosita** sifatida ham muhim ahamiyatga ega. Ular talabalarda axloqiy qadriyatlarni shakllantiradi, madaniyat va mentalitetni tushunishga yordam beradi, tanqidiy va ijodiy fikrlashni rivojlantiradi. Shuning uchun, mavhum otlarni dars jarayoniga **integratsiyalash** o‘quv jarayonining samaradorligini oshiradi va talabalarning shaxsiy rivojlanishiga hissa qo‘shadi.

ADABIYOTLAR:

1. 黄伯荣, 廖序东. 《现代汉语》. 北京 : 高等教育出版社, 2002.
2. 李行健. 《汉语文化与语言符号研究》. 北京 : 语文出版社, 2018.
3. 张伯江. 《汉语词汇学》. 上海 : 复旦大学出版社, 2010.
4. Ковшова М. Л. *Лингвокультурология: методы и понятия*. — М.: URSS, 2019.
5. Умарходжаев Н. *Ўзбек тилининг фразеологик ва лексик хусусиятлари*. — Тошкент: Фан, 1981.
6. Sharipova D. *Mavhum otlarning tarbiyaviy salohiyati xitoy tili darslarida*. — Toshkent: O‘qituvchi, 202